



Фестивалі-конкурси молодих виконавців української народної музики в місті Рівне як складник фольклорного руху кінця XX – початку XXI століття

Роман Дзвінка^{1*}, Іван Сінельніков²

¹Рівненський державний гуманітарний університет, Рівне, Україна

²Київський національний університет культури і мистецтв, Київ, Україна

Анотація. *Мета статті* — осмислити роль мистецьких конкурсів молодих виконавців української народної музики в місті Рівне в контексті фольклорного руху кінця XX – початку XXI ст. *Результати дослідження.* Досліджено історію та концепцію фестивалів/конкурсів молодих виконавців української народної музики, що започатковані на кафедрі музичного фольклору Інституту мистецтв Рівненського державного гуманітарного університету (РДГУ) на початку 2000-х років. Рівненська Кафедра музичного фольклору — одна з небагатьох у закладах вищої освіти (ЗВО) України, що готує фахівців для сфери української традиційної народної музичної культури, на той час проводила активну культурно-мистецьку роботу, зокрема є засновником конкурсів молодих виконавців української народної музики «З народного джерела» та «Передзвін». Концепція фестивалю-конкурсу «З народного джерела» передбачала виявлення талановитих виконавців української народної пісні та інструментальної музики, підтримання різноманітних форм популяризації музичного фольклору та зміцнення творчих зв'язків між учнівською та студентською молоддю України. *Наукова новизна:* Уперше в центрі наукового осмислення опинилися фестивалі-конкурси молодих виконавців української народної музики в місті Рівне «З народного джерела» та «Передзвін» як складник фольклорного руху кінця XX – початку XXI ст., як форми й методи творчої музичної діяльності, основною метою яких є збереження та трансляція прийдешнім поколінням автентичної народномузичної культурної спадщини. *Висновки.* Поширення фестивального досвіду серед закладів мистецько-освітньої галузі — від шкіл, училищ до університетів та консерваторій — не тільки підніме імідж традиційної культури, а й дозволить значно активізувати роботу з вивчення та популяризації народномузичного мистецтва. Культурно-освітні проєкти відіграли важливу роль у формуванні національної свідомості молодого покоління українців. Сьогодні важливо осмислити здобутки творчих проєктів у площині соціального та етнокультурного значення.

Ключові слова: музичний фольклор; фестиваль-конкурс; популяризація фольклору; фольклорний рух; молоді виконавці; українська народна музика; національна культурна спадщина

Для цитування

Дзвінка, Р., & Сінельніков, І. (2025). Фестивалі-конкурси молодих виконавців української народної музики в місті Рівне як складник фольклорного руху кінця XX — початку XXI століття. *Вісник Київського національного університету культури і мистецтв. Серія: Мистецтвознавство*, 52, 77–86. <https://doi.org/10.31866/2410-1176.52.2025.334059>

Вступ

На межі тисячоліть в Україні значною мірою активізувалася робота щодо відродження, збереження та популяризації української національної культурної спадщини. Важливу роль у цьому напрямі відіграють заклади вищої освіти (ЗВО), що

готують дослідників та виконавців традиційної народної музики. Серед мистецьких ЗВО України важливе місце посідає кафедра музичного фольклору Інституту мистецтв Рівненського державного гуманітарного університету (РДГУ), яка впродовж 45-річного періоду проводила масштабну діяльність щодо вивчення й популяризації тра-

диційної народномузичної культури та виховання молоді на народних традиціях. З 2024 р. спеціалізація «музичний фольклор» функціонує в складі нещодавно створеної кафедри музикознавства, фольклору та музичної освіти факультету музичного мистецтва РДГУ.

Аналіз попередніх досліджень. У сучасному мистецтвознавстві проблема фольклорних фестивалів-конкурсів досі не стала предметом належної уваги з боку науковців та педагогів-практиків. Водночас варто зауважити, що накопичено значний фактологічний та теоретичний матеріал, який демонструє розмаїття підходів до окресленої проблеми. Насамперед слід відзначити праці Г. Вишневської (2016) щодо розгляду українських фестивалів як засобу просування позитивного іміджу країни та З. Нагорної (2023), яка розглядає фестиваль як форму активного відпочинку в культурній практиці України. Назвемо також статті О. Яковлева (2018), А. Фурдичка (2018) та В. Долгочуба (2020), присвячені темі фестивального руху як чиннику інтеграції та збереження національного культурного ландшафту, етнофестивальному розквіту кінця XX – початку XXI ст. як неодмінному складнику фольклорного руху України, а також практикам реконструкції та способам репрезентації традиційної культури в Україні на початку XXI ст.

Світова фольклорно-фестивальна традиція в історичній ретроспективі, а також фестивалі фольклору в соціокультурних процесах України кінця XX – *початку* XXI ст. проаналізовані С. Чернецькою (2012, 2015). Неофольклорні тенденції фестивального руху в культурному житті України кінця XX – початку XXI ст. досліджує А. Пискач (2011), етномузичні фестивалі в культурному ландшафті міста перебувають у центрі уваги Г. Фесенко (2021). В регіональному аспекті (власне фестивальні практики Рівненщини) окреслену тематику розглядають С. Виткалов (2016), В. Виткалов (2011), С. Коротун та М. Яковишина (2016), Р. Дзвінка (2009а), К. Тваровська та О. Балан (2010), М. Федоришин (2022).

Для більш детального розгляду ролі фестивалів-конкурсів як сценічної практики молодих виконавців української народної музики та неодмінно з цим пов'язаного питання видозміни у виконанні музичного фольклору не в природному для нього — сценічному — середовищі були використані також фольклористичні праці Р. Слюжинскаса (Sliuzinskas, 2019), С. Грици (2002), І. та В. Сінельникових (Sinelnikov & Sinelnikova, 2021), Р. Цапун та В. Сінельникової (2023).

Мета статті — осмислити роль мистецьких конкурсів молодих виконавців української народ-

ної музики кафедри музичного фольклору РДГУ в контексті фольклорного руху кінця XX – початку XXI ст.

Результати дослідження

У контексті запропонованого дослідження береться до уваги діяльність колективу кафедри музичного фольклору (Дзвінка, 2009b; Тваровська & Балан, 2010) та публікації Р. Дзвінки, Ю. Рибак та Л. Гапон (2010). Р. Дзвінка (2009а) є ініціатором та організатором мистецьких конкурсів «З народного джерела» та «Передзвін». Згідно з класифікацією А. Фурдичка (2018) «... за спеціалізованою організацією (програмою) фестивалю» (с. 1000) ці конкурси відносимо до етнокультурних (етнографічних, національних культур, фольклорних та ін.) та музичних (автентичної музики). Погоджуючись з С. Чернецькою (2012), наголосимо, що

цей вид форумів виник на хвилі всезростаючої популярності та поширення одного із нових явищ художньої культури — неофольклоризму. Однією з головних соціально-історичних умов виникнення та популярності фольклорних фестивалів у всьому світі є реакція на глобалізаційні процеси, котра спричинила своєрідний ренесанс зацікавлення локальними, етнічними культурами. Проголошувані цінності таких форумів — це спадок, звичай і традиції предків, їх збереження та примноження. (с. 50)

Дещо перефразувавши думку Г. Фесенко (2021), можемо стверджувати, що ці фестивалі, безперечно, стали в культурному ландшафті міста Рівне однією з практик збереження традиційної культури та були «... покликані задовольняти національно-культурні, духовні потреби спільноти; актуалізувати та зберігати традиційну культуру (автентичний фольклор в піснях, народному музикуванні, дійстві, народних костюмах, етнографічній атрибутиці)» (с. 284–285).

Конкурс молодих виконавців української народної музики «З народного джерела» започаткувався на кафедрі музичного фольклору Інституту мистецтв РДГУ спершу з єдиною метою — відбору талановитої молоді до вступу у ЗВО, адже «... зацікавлення автентичним музичним матеріалом актуалізувало потребу в широких платформах для виступів» (Фурдичко, 2018, с. 1001). Із 2001 р. мистецький конкурс отримав назву «З народного джерела» і на регіональному рівні почав проводитися щорічно вже не тільки як профорієнтаційний, а і як спрямований на виявлення талановитих виконавців, успадкування традиційної манери співу

та гри, підтримання різноманітних форм популяризації музичного фольклору, зміцнення творчих зв'язків між учнівською та студентською молоддю України (Дзвінка та ін., 2010). Співорганізаторами мистецького заходу постійно виступають Управління культури й туризму Рівненського міськвиконкому, відділ у справах сім'ї та молоді, Управління культури й туризму та Управління освіти й науки Рівненської облдержадміністрації.

З року в рік помітно зростає професійний рівень конкурсу та його масштаби, що принесло йому визнання серед фахівців у галузі української народної музичної культури, а починаючи від п'ятого, фестиваль-конкурс проводиться як всеукраїнський. Конкурс не має собі подібних в Україні не тільки за оригінальною концепцією, а й за фіксованими матеріалами конкурсних змагань, які опрацьовуються й формуються в компакт-диски.

Охоплюючи різні аспекти сучасного побутування та вивчення музичного фольклору, культурно-освітній захід служить прикладом дбайливого ставлення до національних духовних першоджерел. Безсумнівною є теза А. Фурдичка (2018) про те, що «... в період глобалізації та стирання духовних цінностей фольклорні фестивалі мають стратегічне для держави завдання — збереження й популяризації традиційної народної культури, виховуючи на засадах національних традицій нову генерацію — українців. Тому важливість фестивальних форумів виходить за суто музичні межі» (с. 1000).

Культурно-мистецький захід щорічно збирає в Рівному талановиту українську молодь, зацікавлену традиційною народною музикою. Прослуховування на фольклорному конкурсі проходять у трьох вікових групах: молодша — 12–14 років, середня — 15–17, старша — 18–25. Учасниками молодшої та середньої групи є учні загальноосвітніх шкіл, гімназій, ліцеїв. Старша група конкурсантів формується зі студентів закладів вищої освіти I–IV рівнів акредитації. Доволі часто зустрічаються випадки, коли учасник конкурсу спочатку виступає в молодшій групі, згодом у середній, а після вступу на кафедру музичного фольклору змагається в старшій віковій категорії. На прикладі наших конкурсантів ми простежимо вікове й професійне зростання талановитої молоді, яка, сподіваємося, в майбутньому стане елітою нації. Цю думку також поділяють Р. Цапун та В. Сінельнікова (2023), які, розповідаючи про студентів кафедри музичного фольклору РДГУ, наголошують, що

співу... була їхня участь у конкурсі молодих виконавців української народної музики «З народного джерела» (Рівне), головою журі якого був висококваліфікований спеціаліст-фольклорист Євген Єфремов (Київ). З року в рік було цікаво спостерігати за помітним професійним зростанням співаків-фольклористів у сольному та гуртовому (дуети — тріо — квартети) виконанні. (с. 111)

Критерії оцінювання ставлять складні завдання перед конкурсантами та їхніми педагогами. Концепція фестивалю передбачає відбірковий тур учасників, що забезпечує участь у конкурсних змаганнях молоді, яка успадковує традиційну манеру виконавства відповідно до визначених критеріїв. Так, юні солісти та ансамблі (до 4 учасників) намагаються дотримуватися регіональних виконавських особливостей, що забезпечує етнічну чистоту й самотність виконання; виконавська майстерність оцінюється через розкриття художнього образу (глибина відтворення поетичного й музичного змісту творів, поєднання вокального та інструментального фольклору, сценічна поведінка, використання одягу й атрибутики). Не випадково в конкурсних умовах зазначено обов'язкове виконання обрядового твору: це скеровує творчу молодь до успадкування етнолокальних специфічних особливостей виконавства та спонукає до поглибленого вивчення народних звичаїв, традицій та обрядів рідного краю.

Учасниками фестивалю-конкурсу в різні роки були близько 700 конкурсантів, які представляли різні регіони України та Підляшшя (Польща) й змагалися в номінаціях «традиційний спів» та «інструментальна музика». Упродовж 2001–2011 рр. молоді виконавці української народної музики представляли понад 100 міст, містечок і сіл з Рівненщини, Київщини, Харківщини, Донеччини, Дніпропетровщини, Житомирщини, Львівщини, Миколаївщини, Хмельниччини, Полтавщини та інших областей України, а також з польських Білостоку і Черемхи (детальніше в джерелі: Твардовська & Балан, 2010).

Відповідно до визначених стратегій фестивальні дні завжди насичені різноманітними заходами, що передбачені для різних категорій шанувальників народної творчості. Фахівці-фольклористи мають змогу вдосконалювати майстерність у педагогічному, виконавському та науковому аспектах. Поціновувачі фольклору стають свідками справжнього свята народного мистецтва, спостерігаючи за творчим змаганням молодих виконавців, відвідуючи творчі зустрічі з народними виконавцями, майстер-класи, науково-методичні

особливо плідною в зростанні професійної майстерності вихованців класу традиційного

семінари та круглі столи з проблем успадкування та виконавства традиційної народної музики. До роботи в журі залучаються визнані науковці та виконавці української народної музики з Києва, Харкова, Львова, Рівного, Івано-Франківська. Незмінним головою журі є кандидат мистецтвознавства, професор Національної музичної академії ім. П. Чайковського, керівник фольклорного гурту «Древо» Євген Єфремов (Дзвінка та ін., 2010, с. 63). Науковець та керівник відомого в Україні гурту традиційного співу в рамках наукових семінарів щорічно розкриває нові теми фольклорного виконавства та здійснює аналіз цієї проблеми на основі власного досвіду роботи та фольклористичних експедицій.

Постійними членами журі фестивалю впродовж останніх років були Віра Осадча — кандидат мистецтвознавства, професор, завідувач кафедри українського народного співу та музичного фольклору Харківської державної академії культури, заслужений діяч мистецтв України; Роман Береза — директор Львівського державного обласного центру народної творчості й культурно-освітньої роботи, кандидат педагогічних наук, доцент; та викладачі кафедри музичного фольклору Інституту мистецтв РДГУ — кандидати мистецтвознавства професор Богдан Яремко та доцент Юрій Рибак. Також у складі журі працювали доценти кафедри музичного фольклору Раїса Цапун (2001–2005), заслужений працівник освіти України, засновник студентського фольклорного ансамблю «Горина» Василь Павлюк (2001–2007), народний артист України, професор Прикарпатського національного університету імені В. Стефаника Петро Терпелюк (2006), викладач-методист Коломийського педагогічного коледжу Михайло Тимофіїв (2007) та інші.

Велике значення у вихованні молоді відіграють творчі зустрічі з відомими митцями та виконавцями традиційної народної музики. Організатори фестивалю усвідомлюють, що увага до народної творчості зростає завдяки виявленню автентичних форм фольклору і їх презентації самими ж народними виконавцями через засоби масової інформації та на етнографічних концертах. Щорічно учасники фестивалю мають можливість спілкуватися з носіями народної музики, які можуть служити взірцем дбайливого збереження традицій фольклорного виконавства. Глибока повага до традиційної народної культури та безпосередність у спілкуванні носіїв та молоді є основою професійного діалогу поколінь. Так, гостями фестивалю-конкурсу були народні співачки Уляна Кот (2001) та Галина Куришко (2002), ансамбль народної музики Тернопільської обласної філар-

монії «Веселі галичани» під керівництвом народного артиста України Мирослава Бабчука (2003), народний артист України Петро Терпелюк (2006), відомий виконавець традиційної народної музики Михайло Тимофіїв (2007), заслужений діяч мистецтв України кобзар Володимир Горбатюк (2008), народна співачка Марія Ковальчук (2009) та інші. Особливо важливим є те, що традиційну народну музику успадковує молодь. Конкурсанти та гості мають змогу познайомитися зі студентськими фольклорними колективами кафедри музичного фольклору РДГУ («Горина», «Джерело», «Волиняни», «Країни», «Хутірські музики») та фольклорними гуртами Палацу дітей та молоді м. Рівне «Веснянка» і «Сільська музика».

Традиційно в рамках фестивалів-конкурсів відбувається круглий стіл з проблем успадкування та виконавства традиційної народної музики. Члени журі, виконавці та педагоги з різних регіонів України та Підляшшя (Польща) мають змогу обмінятися думками щодо проблем дослідження, вивчення та популяризації автентичного народнопісенного та інструментального фольклору, діляться досвідом роботи щодо перспектив розвитку української традиційної народної музики. Особливої уваги заслуговують питання збереження самотніх регіональних виконавських особливостей (етнічна чистота) та пошуку форм репрезентації народномузичної спадщини на сучасних оглядах, конкурсах, фестивалях, адже «матеріали музичної фольклорної спадщини в історичному плані постійно й широко видозмінюються» (Sliuzinskas, 2019, р. 8). Увага акцентується також і на важливій проблемі сьогодення — недостатній кількості кваліфікованих та ініціативних педагогів, здатних професійно підходити до викладання музичного фольклору, прищеплювати дітям любов до рідного краю та народних традицій. Члени журі — фахівці в галузі традиційної народної музики — відзначають, що головна цінність фестивалю в тому, що він не комерційний, а дійсно служить відродженню фольклору, його вивченню, успадкуванню й популяризації серед молоді.

Водночас зауважимо, що з 2009 р. дещо звузилася географія представництва конкурсу, і палітра яскравих постатей стала не настільки виразною, як це було в попередні роки. Учасники теоретичної частини фестивалю-конкурсу останніх років констатують, що, на жаль, автентичний фольклор у сучасних умовах зазнає серйозних змін, а його функціонування в природному середовищі значно звужується через об'єктивні обставини. Тому необхідно всіляко підтримувати спонтанний розвиток фольклорних джерел та створювати всі умови для того, щоб вони не втрачали своєї локальної са-

мобутності. За приклад дбайливого ставлення до першоджерел народної музики називають Польщу, Чехію, Словаччину та інші країни Європи, де на державному рівні питання збереження традиційної культури є щоденною турботою, а ставлення до культурної спадщини виступає головним критерієм цивілізованої й духовно багатой особистості. Отже, для нас важливо сьогодні дати відповіді на запитання: які цінності ми сповідуємо, що ми залишимо у спадок наступним поколінням? Держава й суспільство повинні завчасно подбати про відродження не тільки традиційної народної культури, а й автентичної педагогіки, що вже стало насущною духовною потребою нашого народу.

Під час професійного діалогу з педагогами-практиками визначальною є думка про те, що, незважаючи на поширення етномузики в Україні переважно у видозмінених, неавтентичних формах, фестиваль послужить для багатьох конкурсантів творчим поштовхом до успадкування народномузичної культури через заглиблення у внутрішній світ первинного виконавця. Особлива увага приділяється духовному потенціалу й змісту твору, а не зовнішньому видовищному аспекту його інтерпретації, а також теоретичному й практичному осмисленню «... форми видозмін у виконанні музичного фольклору, маючи на увазі визначення його еволюції й варіативності» (Sliuzinskas, 2019, р. 8). Фахівці порушують питання регіональної специфіки й манери виконання та висловлюють своє захоплення високим ступенем успадкування автентичного виконавства молодим поколінням співаків - фольклористів на Рівненщині.

На фестивалі кожен відчуває особливу енергетику й атмосферу традиційного мистецтва та усвідомлює, що для глибинного пізнання фольклорної спадщини необхідна спеціальна освіта, яку можна здобути, зокрема, й на кафедрі музичного фольклору Інституту мистецтв РДГУ, де створено умови для талановитої молоді, яка шукає свій шлях, потребує підтримки в реалізації власного покликання, в чому й полягає сутність цієї культурно-мистецької події. За результатами конкурсів чимало абітурієнтів — переможців конкурсу «З народного джерела» — стали студентами кафедри, це, зокрема: скрипаль Микола Петрованчук з Івано-Франківської області (2004), сопілкарі Андрій Медвецький із Закарпатської області (2005) та Олександр Рибалко з Вінницької області (2006), народні співачки Світлана Юзюк та Наталія Боярська із Рівного (2006, 2001), сестри Олена та Уляна Балан із Луцька (2007) та ін.

Під час фестивалю велика увага приділяється етнокультурному вихованню молодого покоління.

Важливо, щоб виховання на народних традиціях стало системою, щоб розвиток духовності гармонійно поєднувався з розвитком активної життєвої позиції молоді. Тому для багатьох учасників творчих змагань невідкладним завданням є можливість творчої самореалізації. Виступи на фестивалях, радіо, телебаченні приваблюють молодих виконавців, які роблять перші кроки на шляху самовираження, «... такі види мистецької діяльності прищеплюють молоді необхідний досвід публічних виступів та виконують важливу просвітницьку функцію культурного виховання широких верств населення» (Цапун & Сінельнікова, 2023, с. 108). У процесі великої підготовчої праці первинні інтереси переростають у захоплення, і молоді дбайливо успадковує традиційну культуру. Окрім цього, «... така робота дозволяє фольклористам-початківцям набути відповідного виконавського досвіду, сформувати певний художній смак та відчуття міри в роботі з фольклорним матеріалом. Прагнення до виконання оригінальних мало відомих варіантів народнопісенних творів дозволить знайти виконавцеві свій неповторний стиль та творчу індивідуальність» (Цапун & Сінельнікова, 2023, с. 110).

Фестиваль-конкурс виявив осередки освітнясько-мистецької галузі в різних регіонах України та Підляшшя (Польща), де проводиться масштабна та багатогранна робота з етнокультурного виховання молоді. Кращі педагоги та керівники фольклорних колективів завжди відзначаються грамотами та подяками оргкомітету. Сьогодні це вже досвідчені фольклористи-педагоги, що виховали не одне покоління молодих виконавців і дослідників традиційної народної культури: Володимир та Тетяна Коровко з м. Кривий Ріг, Алла та Юрій Ковальчуки з м. Рівне; Галина Оришук (Луцьк); Світлана Цимбалюк (Хмельницький); Майя Сайпель (м. Славутич, Хмельницьчина); Вікторія Семчук (Коломия); Едіта Токар (Закарпаття); Галина Бреславець й Олена Різник (Харків). Щорічно на конкурс своїх вихованців представляють педагоги Етнокультурного центру «Веснянка» Палацу дітей та молоді м. Рівне Ірина Сливчук та Анатолій Сайчишин, а також викладачі кафедри музичного фольклору Інституту мистецтв РДГУ (Раїса Цапун, Людмила Гапон, Олена Юзюк та Людмила Вострікова).

У середині 2010-2020-х рр. всеукраїнський фестиваль-конкурс «З народного джерела» взяв певну паузу й кілька років не проводився (з незалежних від організаторів причин); натомість 2005 р. було засновано конкурс виконавців традиційної народної музики «Передзвін». До участі в культурно-освітньому заході допускаються сту-

денти денної та заочної форм навчання кафедри музичного фольклору РДГУ. Метою конкурсу є активізація професійної діяльності студентської молоді як виконавців автентичної музики, поглиблення традиційної манери виконавства, пошук сучасних форм інтерпретації та популяризації музичного фольклору, адже «... фольклорний виконавець не прагне до чіткої копії пісні, не прагне виконувати так, як він чув її від іншого виконавця... у фольклорних архівах... ми можемо знайти сотні варіантів тієї ж народної пісні, виконаних окремими співаками в різний час і в різних місцях... ми також можемо бачити дуже чітку стабільність деяких найбільш важливих інтонацій, мотивів або фраз майже в усіх різних записах мелодії (і текстів, звичайно). Це демонструє нам свого роду дуже чіткі неписані правила, інтуїтивно відомі всім традиційним виконавцям фольклору як основні форми всієї усної традиції. Усі види музичного виконання на сцені так само мають свої особливі стандарти...» (Sliuzinskas, 2019, p. 8).

Концепція конкурсу передбачає самопідготовку конкурсанти, де викладачі виступають у ролі консультантів. Конкурс проводиться в номінаціях: вокальне та інструментальне виконавство серед солістів-виконавців та ансамблів (до 2 учасників) та проходить у два тури у формі публічного виступу. З часу заснування конкурсу до оцінювання виступів конкурсанти активно долучаються глядачі, що максимально забезпечує його об'єктивність та демократичність. З 2012 р. із профорієнтаційною метою до участі в конкурсі залучаються учні загальноосвітніх шкіл і гімназій та студенти навчальних закладів I-II рівнів акредитації. Творчі змагання проходять у категоріях «абітурієнт» та «фольклорист». Обов'язковим для студентів кафедри є етнографічний коментар до виконуваних ними народномузичних творів. З 2012 р. за результатами конкурсних змагань випускаються компакт-диски. Усе це робить конкурс «Передзвін» унікальним і неповторним мистецьким заходом на шляху професійного вдосконалення молодого покоління музикантів-фольклористів.

Серед переможців названого конкурсу в номінації «фольклорист» — студенти Яна Куришко (2005), Галина Куришко (2006), дует у складі Наталії Боярської та Віти Ігнатишиної (2007), Уляна Балан (2008), Інна Крижик та Юлія Миколайчук (2012), Рита Рагімова (2013). Сьогодні всі названі виконавці є достатньо відомими фольклористами на Рівненщині. У номінації «абітурієнт» переможцями стали Злата Царик із Хмельницького (2012) та Катерина Джус із Рівного (2013), що дозволило

талановитим виконавицям стати студентами кафедри музичного фольклору РДГУ.

Щодо Всеукраїнського фестивалю-конкурсу «З народного джерела» — у 2017 та 2018-их рр. після кількарічної паузи захід було відновлено за ініціатииви молодого викладачки, кандидата мистецтвознавства Вікторії Ярмоли, яка нині є науковим співробітником Проблемної науково-дослідної лабораторії музичної етнології імені М. В. Лисенка. З 2019 р. естафету проведення мистецького конкурсу перейняв професор кафедри музичного фольклору РДГУ Богдан Столярчук, який очолив кафедру та став ініціатором Регіонального конкурсу молодих виконавців української народної музики імені Юрія Цехмійструка. Після поширення коронавірусної інфекції (COVID-19) у зв'язку з карантинними обмеженнями й переходом на дистанційну форму навчання, а пізніше — у зв'язку з повномасштабним вторгненням РФ в Україну конкурс проводиться дистанційно.

У наш час важливо осмислити здобутки Всеукраїнського фестивалю-конкурсу «З народного джерела» та конкурсу «Передзвін» кафедри музичного фольклору РДГУ, орієнтованих на молодіжне середовище, професійну підготовку фахівців-фольклористів вищої кваліфікації та відродження й популяризацію регіональної традиційної народної музичної культури. Такий аналіз є важливим з огляду на потребу наукового осмислення культурологічних процесів у музичному житті краю, адже названі конкурси, на думку С. Виткалова (2016), вже давно стали складником своєрідного регіонального «фестивального кола»: «Заходи, проведені впродовж 17 років, є свідченням не лише професійної організації цих комплексних видовищ..., але й популярності зазначеної форми серед місцевого населення й значення народознавчого чинника в культурній практиці регіону» (с. 186).

Цілеспрямована, планомірна кількадесятирічна пропаганда фольклору в автентичних зразках серед молоді дала змогу для багатьох конкурсанти та їхніх наставників скласти чіткіші уявлення про різноманітні локальні стилі гуртового співу, незвичайний орнаментальний сольний спів Рівненського Полісся та особливості інструментального музикування різних регіонів. Зміцніле виконавське фольклорне середовище в усіх регіонах України, навіть у тих, де фольклор вважався майже втраченим, створило реальну можливість для відродження фольклорного генофонду, можливість його трансляції наступним поколінням. Фестивалі-конкурси показали, що спостерігається зростання інтересу до автентичного фольклору як одного з найглибших джерел культури нації. Але

особливої ваги це набуває, коли носіями традиційної народної культури стає молодь. У багатьох навчальних закладах, які представляли конкурсантів, діти мають можливість бути учасниками фольклорних ансамблів; можуть брати участь у тематичних вечорах, виступати на концертах з автентичними творами; знають своїх земляків, від яких успадковують народні знання й мудрість.

Висновки

Фольклорні музичні конкурси відіграють важливу роль у збагаченні традицій українського народу, сприяють збереженню та розвитку джерел народної творчості, активно залучають молодь до збереження та популяризації фольклору. У період глобалізації та нівелювання духовних цінностей фестивалі-конкурси «З народного джерела» та «Передзвін» виконують важливе завдання збереження й популяризації самотутньої автентичної музики та виховують молоде покоління на національних цінностях. Систематичні зустрічі й спілкування молоді з відомими митцями, досвідченими педагогами й традиційними народними виконавцями живлять невичерпне джерело талантів, дають нове дихання традиційній народній культурі та сприяють формуванню сучасного національного етностилю на професійному та аматорському рівнях.

Наукова новизна: вперше в центрі наукового осмислення опинилися фестивалі-конкурси молодих виконавців української народної музики в місті Рівне «З народного джерела» та «Передзвін» як складники фольклорного руху кінця XX – початку XXI ст., як форми й методи творчої музичної діяльності, основною метою яких є збереження та трансляція прийдешнім поколінням автентичної народномузичної культурної спадщини.

Перспективи подальших досліджень. Попри те, що українське фольклорне виконавство нині активно проникає в різні сфери життя, викладені в статті позиції варто продовжувати в подальших наукових розвідках щодо використання українського музичного фольклору як засобу навчання традиційного співу та гри на етнодухових та інших народних музичних інструментах. Такий підхід потребує реалізації на різних рівнях музичної освіти та в усіх можливих напрямках виховання молодого покоління засобами традиційної музичної культури. Подальші дослідження мають бути спрямовані на розробку та публікацію авторських методик навчання фольклорного виконавства. Це допоможе не лише науковому осмисленню форм і методів творчої музичної діяльності, ролі музичної етнопедагогіки в освітньому процесі, а й збереженню

та трансляції прийдешнім поколінням автентичної народномузичної культурної спадщини.

Формуючи завдання на перспективу, вважаємо за необхідне тиражувати серію компакт-дисків, які записано під час конкурсів «З народного джерела» та «Передзвін», що відображають широку звукову панораму всієї етнографічної території України та дають слухове відчуття молодіжної фольклорної традиції кожного її регіону. Названі культурно-освітні проекти утворюють особливу роль національних джерел, зокрема народної музичної творчості, у становленні духовності людини та можуть служити прикладом комплексного використання нових шляхів і засобів виховного впливу на молодь.

Список посилань

- Виткалов, В. Г. (2011). Регіональна культурно-мистецька практика як об'єкт наукового дослідження. *Українська культура: минуле, сучасне, шляхи розвитку*, 17(1), 3–6. <http://repository.rshu.edu.ua/id/eprint/776/>
- Виткалов, С. В. (2016). Фестивальний рух як культурний феномен сучасності: аналіз регіонального вектора. *Культура України. Серія: Культурологія*, 52, 182–190. https://ic.ac.kharkov.ua/nauk_rob/nauk_vid/rio_old_2017/ku/kultura52/22.pdf
- Вишневська, Г. (2016). Українські фестивалі як засіб просування позитивного іміджу країни. *Культурологічна думка*, 10(2), 235–242.
- Грица, С. (2002). *Трансмісія фольклорної традиції: етномузикологічні розвідки*. Астон.
- Дзвінка, Р. (2009а, 4–5 червня). Всеукраїнський фестиваль-конкурс «З народного джерела» та його роль в етнокультурному вихованні молоді. В *Культурна трансформація сучасного українського суспільства. VII Культурологічні читання пам'яті Володимира Подкопаєва [Матеріали конференції]* (Ч. 1, с. 291–295). Державна академія керівних кадрів культури і мистецтв.
- Дзвінка, Р. (Упоряд.). (2009b). *Кафедрі музичного фольклору – 30 років: нарис з історії (1979–2009 рр.)* (2-ге вид.). Рівненський державний гуманітарний університет.
- Дзвінка, Р., Рибак, Ю., & Гапон, Л. (Упоряд.). (2010). *З народного джерела: до 10-ї річниці Всеукраїнського фестивалю-конкурсу молодих виконавців української народної музики*. Рівненський державний гуманітарний університет.
- Долгочуб, В. А. (2020). *Практики реконструкції та способи репрезентації традиційної культури в Україні на початку XXI ст.* [Дисертація доктора

- філософії, Одеський національний університет імені І. І. Мечникова]. https://onu.edu.ua/pub/bank/userfiles/files/science/razovi_spec_vcheni_rady/df41051005/diss_Dolgochub_VA.pdf
- Коротун, С., & Яковичина, М. (2016). Етнофестивалі як форма подієвого туризму в Рівненській області. *Вісник Львівського університету. Серія: Міжнародні відносини*, 40, 117–126.
- Нагорна, З. В. (2023). Фестиваль як форма активного відпочинку в культурній практиці України: історіографічний аналіз проблеми. *Актуальні питання культурології*, 22, 100–105. <http://repository.rshu.edu.ua/id/eprint/14363/1/%D0%B0%D0%B3%D0%BE%D1%80%D0%BD%D0%B0%20%D0%97..pdf>
- Пискач, А. А. (2011). Фестивальний рух у культурному житті України кінця ХХ – початку ХХІ ст.: неофольклорні тенденції. *Українська культура: минуле, сучасне, шляхи розвитку*, 17(2), 90–93.
- Тваровська, К., & Балан, О. (2010). Всеукраїнський фестиваль-конкурс «З народного джерела»: статистичний аналіз. В Р. Дзвінка, Н. Супрун-Яремко, Б. Яремко, & Ю. Рибак (Ред), *Релікти народномузичної спадщини Полісся* [Матеріали конференції] (с. 62–67). Рівне.
- Федоришин, М. (2022). Рівне: фольклорна столиця України. Коляда.
- Фесенко, Г. (2021, 25–26 червня). Етномузичні фестивалі в культурному ландшафті міста. В *Традиційна культура в умовах глобалізації: свята і святкування* [Матеріали конференції] (с. 282–286). Мадрид.
- Фурдичко, А. О. (2018). Етнофестивальний розквіт кінця ХХ – початку ХХІ ст. як неодмінна складова фольклорного руху України. *Народознавчі зошити*, 4(142), 1000–1008. <https://doi.org/10.15407/nz2018.04.1000>
- Цапун, Р., & Сінельнікова, В. (2023). Концертне виконавство та публічні виступи як засіб творчого розвитку студентів-фольклористів. *Вісник Київського національного університету культури і мистецтв. Серія: Мистецтвознавство*, 49, 107–114. <https://doi.org/10.31866/2410-1176.49.2023.293293>
- Чернецька, С. (2012). Світова фольклорно-фестивальна традиція: історична ретроспектива та тенденції сьогодення. *Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка. Серія: Мистецтвознавство*, 1, 45–51.
- Чернецька, С. Ю. (2015). *Фестивалі фольклору в соціокультурних процесах України кінця ХХ – початку ХХІ століття* [Автореферат дисертації кандидата мистецтвознавства, Національна академія керівних кадрів культури і мистецтв].
- Яковлев, О. В. (2018). Фестивальний рух як чинник інтеграції та збереження національного культурного ландшафту. *Вісник Національної академії керівних кадрів культури і мистецтв*, 4, 56–60. <https://doi.org/10.32461/2226-3209.4.2018.152961>
- Sinelnikov, I., & Sinelnikova, V. (2021). Folk music tradition in contemporary performing practices. *Вісник КНУКіМ. Серія: Мистецтвознавство*, 45, 148–155. <https://doi.org/10.31866/2410-1176.45.2021.247386>
- Sliuzinskas, R. (2019). Changeability in musical folklore performing process: Evolution or just variability? *Вісник Київського національного університету культури і мистецтв. Серія: Музичне мистецтво*, 2(1), 8–21. <https://doi.org/10.31866/2616-7581.2.1.2019.171783>

References

- Chernetska, S. (2012). Svitova folklorno-festyvalna tradytsiia: Istorychna retrospektyva ta tendentsii sohodennia [World folklore festival tradition: A historical retrospective and current trends]. *The Scientific Issues of Ternopil Volodymyr Hnatiuk National Pedagogical University. Specialisation: Art Studies*, 1, 45–51 [in Ukrainian].
- Chernetska, S. Yu. (2015). *Festyvali folkloru v sotsiokulturnykh protsesakh Ukrainy kintsia XX – pochatku XXI stolittia* [Folklore festivals in the socio-cultural processes of Ukraine in the late 20th – early 21st centuries] [Abstract of PhD Dissertation, National Academy of Culture and Arts Management] [in Ukrainian].
- Dolhochub, V. A. (2020). *Praktyky rekonstruktsii ta sposoby reprezentatsii tradytsiinoi kultury v Ukraini na pochatku XXI st.* [Practices of reconstruction and methods of representing traditional culture in Ukraine at the beginning of the 21st century] [Doctoral Dissertation, Odesa I. I. Mechnikov National University]. https://onu.edu.ua/pub/bank/userfiles/files/science/razovi_spec_vcheni_rady/df41051005/diss_Dolgochub_VA.pdf [in Ukrainian].
- Dzvinka, R. (2009a, June 4–5). Vseukrainskyi festyval-konkurs "Z narodnoho dzherela" ta yoho rol v etnokulturnomu vykhovanni molodi [All-Ukrainian festival-competition "From the People's Source" and its role in the ethnocultural education of youth]. In *Kulturna transformatsiia suchasnoho ukrainskoho suspilstva. VII Kulturolohichni chytannia pamiati Volodymyra Podkopaieva* [Cultural Transformation of Modern Ukrainian Society. VII Culturological readings in memory of Volodymyr Podkopaiev] [Conference proceedings] (Pt. 1, pp. 291–295).

- National Academy of Culture and Arts Management [in Ukrainian].
- Dzvinka, R. (Comp.). (2009b). *Kafedri muzychnoho folkloru – 30 rokiv: Narys z istorii (1979–2009 rr.)* [Departments of musical folklore – 30 years: An essay on history (1979–2009)] (2nd ed.). Rivne State University of the Humanities [in Ukrainian].
- Dzvinka, R., Rybak, Yu., & Hapon, L. (Comps.). (2010). *Z narodnoho dzherela: Do 10-i richnytsi Vseukrainskoho festyvaliu-konkursu molodykh vykonavtsiv ukrainskoi narodnoi muzyky* [From a folk source: To the 10th anniversary of the All-Ukrainian festival-competition of young performers of Ukrainian folk music]. Rivne State University of the Humanities [in Ukrainian].
- Fedoryshyn, M. (2022). *Rivne: Folklorna stolytsia Ukrainy* [Rivne: The folklore capital of Ukraine]. Koliada [in Ukrainian].
- Fesenko, H. (2021, June 25–26). Etnomuzychni festyvali v kulturnomu landshafti mista [Ethnomusic festivals in the cultural landscape of the city]. In *Tradytisina kultura v umovakh hlobalizatsii: Sviata i sviatkuvannia* [Traditional culture in the context of globalization: Holidays and celebrations] [Conference proceedings] (pp. 282–286). Madryd [in Ukrainian].
- Furdychko, A. O. (2018). Etnofestyvalnyi rozkvit kintsia XX – pochatku XXI st. yak neodminna skladova folklornoho rukhu Ukrainy [Ethno-festival pride of the end XX – beginning XXI centuries as an indispensable component of the folk movement of Ukraine]. *The Ethnology Notebooks*, 4(142), 1000–1008. <https://doi.org/10.15407/nz2018.04.1000> [in Ukrainian].
- Hrytsa, S. (2002). *Transmissiia folklornoj tradytisii: Etnomuzykologichni rozvidky* [Transmission of folklore traditions: Ethnomusicological explorations]. Aston [in Ukrainian].
- Korotun, S., & Yakovyshyna, M. (2016). Etnofestyvali yak forma podiievoho turyzmu v Rivnenskkii oblasti [Ethnic festivals as a form of eventful tourism of rivne region]. *Visnyk of the Lviv University. Series International Relation*, 40, 117–126 [in Ukrainian].
- Nahorna, Z. V. (2023). Festyval yak forma aktyvnogo vidpochynku v kulturnii praktytsi Ukrainy: Istoriohrafichni analiz problemy [Festival as a form of active recreation in the cultural practice of Ukraine: A historiographical analysis of the problem]. *Aktualni pytannia kulturolohii*, 22, 100–105. <http://repository.rshu.edu.ua/id/eprint/14363/1/%D0%9D%D0%B0%D0%B3%D0%BE%D1%80%D0%BD%D0%B0%20%D0%97..pdf> [in Ukrainian].
- Pyskach, A. A. (2011). Festyvalnyi rukh u kulturnomu zhytti Ukrainy kintsia XX – pochatku XXI st.: Neofolklorni tendentsii [Festival motion in cultural life of Ukraine of end of XX – beginning of XXI of century: Neofolklore tendencies]. *Ukrainian Culture: Past, Modern and Ways of Development*, 17(2), 90–93 [in Ukrainian].
- Sinelnikov, I., & Sinelnikova, V. (2021). Folk music tradition in contemporary performing practices. *Bulletin of KNUKiM. Series in Arts*, 45, 148–155. <https://doi.org/10.31866/2410-1176.45.2021.247386> [in English].
- Sliuzinskas, R. (2019). Changeability in musical folklore performing process: Evolution or just variability? *Bulletin of Kyiv National University of Culture and Arts. Series in Musical Art*, 2(1), 8–21. <https://doi.org/10.31866/2616-7581.2.1.2019.171783> [in English].
- Tsapun, R., & Sinelnikova, V. (2023). Kontsertne vykonavstvo ta publichni vystupy yak zasib tvorchoho rozvytku studentiv-folklorystiv [Concert performance and public presentations as a means of creative development of folklore students]. *Bulletin of Kyiv National University of Culture and Arts. Series in Arts*, 49, 107–114. <https://doi.org/10.31866/2410-1176.49.2023.293293> [in Ukrainian].
- Tvarovska, K., & Balan, O. (2010). Vseukrainskyi festyval-konkurs "Z narodnoho dzherela": statystychnyi analiz [All-Ukrainian festival-competition "From a folk source": statistical analysis]. In R. Dzvinka, N. Suprun-Yaremko, B. Yaremko, & Yu. Rybak (Eds.), *Relikty narodnomuzychnoi spadshchyny Polissia* [Relics of the folk music heritage of Polissya] [Conference proceedings] (pp. 62–67). Rivne [in Ukrainian].
- Vyshnevskaya, H. (2016). Ukrainski festyvali yak zasib prosvannia pozytyvnogo imidzhu krainy [Ukrainian festival as a means of promotion of the country positive image]. *The Culturology Ideas*, 10(2), 235–242 [in Ukrainian].
- Vytkalov, S. V. (2016). Festyvalnyi rukh yak kulturnyi fenomen suchasnosti: analiz rehionalnogo vektora [Festival movement as a cultural phenomenon of our age: An attempt to analyze the regional vector]. *Culture of Ukraine. Series: Culturology*, 52, 182–190. https://ic.ac.kharkov.ua/nauk_rob/nauk_vid/rio_old_2017/ku/kultura52/22.pdf [in Ukrainian].
- Vytkalov, V. H. (2011). Rehionalna kulturno-mystetska praktyka yak ob'ekt naukovoho doslidzhennia [Regional-artistic cultural practice as research object]. *Ukrainian Culture: Past, Modern and Ways of Development*, 17(1), 3–6 [in Ukrainian].
- Yakovlev, O. V. (2018). Festyvalnyi rukh yak chynnyk intehratsii ta zberezhenia natsionalnogo kulturnoho landshaftu [Festival movement as an integration factor and preserve the national cultural landscape]. *National Academy of Managerial Staff of Culture and Arts Herald*, 4, 56–60. <https://doi.org/10.32461/2226-3209.4.2018.152961> [in Ukrainian].

Festivals-Competitions of Young Performers of Ukrainian Folk Music in the City of Rivne as a Component of the Folklore Movement of the Late 20th – Early 21st Centuries

Roman Dzvinka^{1*}, Ivan Sinelnikov²

¹Rivne State University of Humanities, Rivne, Ukraine

²Kyiv National University of Culture and Arts, Kyiv, Ukraine

Abstract. *The aim of the article* is to comprehend the role of artistic competitions of young performers of Ukrainian folk music in the city of Rivne in the aspect of the folklore movement of the late 20th – early 21st centuries. *Results.* The history and concept of festivals/competitions of young performers of Ukrainian folk music, which were initiated at the Department of Musical Folklore of the Institute of Arts of Rivne State University of Humanities (RSUH) in the early 2000s, were studied. At that time, Rivne Department of Musical Folklore, one of the few in higher education institutions (HEIs) of Ukraine that trains specialists in the field of Ukrainian traditional folk musical culture, carried out active cultural and artistic work. In particular, it is a founder of competitions for young performers of Ukrainian folk music “From the Folk Source” and “Peredzvin”. The concept of the festival-competition “From the Folk Source” provided searching for talented performers of Ukrainian folk songs and instrumental music, maintaining of various forms of popularising musical folklore and strengthening of creative ties between pupils and student youth of Ukraine. *Scientific novelty.* For the first time, the festivals-competitions of young performers of Ukrainian folk music in the city of Rivne “From the Folk Source” and “Peredzvin” are at the centre of scientific studying as a component of the folklore movement of the late 20th – early 21st centuries, as forms and methods of creative musical activity, the main goal of which is the preservation and transmission of authentic folk music cultural heritage to future generations. *Conclusions.* The spread of festival experience among institutions of the art and educational direction, from schools, and colleges to universities and conservatories, can not only raise the image of traditional culture, but also allow significantly intensify the work on studying and popularising folk music. Cultural and educational projects have played an important role in shaping the national consciousness of Ukrainian young generation. Nowadays, it is important to comprehend the achievements of creative projects in terms of the social and ethnocultural significance.

Keywords: musical folklore; festival-competition; popularisation of folklore; folklore movement; young performers; Ukrainian folk music; national cultural heritage

Відомості про авторів

Роман Дзвінка, кандидат педагогічних наук, доцент, Рівненський державний гуманітарний університет, Рівне, Україна, ORCID iD: 0009-0008-5178-4307, e-mail: roman_dzvinka@ukr.net

Іван Сінельников, Заслужений працівник культури України, доцент, Київський національний університет культури і мистецтв, Київ, Україна, ORCID iD: 0000-0002-9556-6845, e-mail: kralycya@ukr.net

Information about the authors

Roman Dzvinka*, PhD in Pedagogical Sciences, Associate Professor, Rivne State University of Humanities, Rivne, Ukraine, ORCID iD: 0009-0008-5178-4307, e-mail: roman_dzvinka@ukr.net

Ivan Sinelnikov, Honored Worker of Culture of Ukraine, Associate Professor, Kyiv National University of Culture and Arts, Kyiv, Ukraine, ORCID iD: 0000-0002-9556-6845, e-mail: kralycya@ukr.net

*Corresponding author



This is an open access journal, and all published articles are licensed under a Creative Commons Attribution 4.0.